

Zespół ds. wychowania

phm. Mariusz Szamraj (autor)

hm. Ewa Lachiewicz-Walińska, hm. Ryszard Polaszewski, hm. Lucyna Czechowska
(recenzenci)

Proces rewizji metody skautowej

Opracowanie wyników badań jakościowych na podstawie dokumentów WOSM, w tym materiałów zaprezentowanych podczas seminarium APR Workshop on Revisiting the Scout Method w celu prześledzenia zmian w ujmowaniu metody skautowej na przestrzeni czasu

Wstęp

W zmieniającym się świecie występują nowe zjawiska i procesy, których nie obserwowano w minionym wieku. Rozwój nowych technologii, pojawienie się nowych problemów międzyludzkich na poziomie światowym i lokalnym oraz nowe wyzwania, którym sprostać musi współczesny człowiek powodują, że należy częściej przyglądać się systemom wychowania i edukacji i zmieniać je tak, aby wyposażały młodych ludzi w wiedzę i umiejętności, które będą przydatne w nowych warunkach. Takiej rewizji poddawana jest obecnie metoda skautowa.

W tym artykule przybliżam najważniejsze zmiany w metodzie w ciągu dziejów skautingu, a następnie opisuję główne elementy obecnie konsultowanej nowej wersji.

Czym jest metoda skautowa

1. Uczenie przez działanie.
2. Prawo i Przyrzeczenie.
3. Samokształcenie.
4. Uporządkowane elementy metodyczne.

harcerskie wychowanie

Dlaczego metoda skautowa jest ważna?

Odpowiada na trzy ważne pytania: **Co** muszę zrobić? **Dlaczego** muszę to zrobić? **Jak** to zrobić?

Co? - wszystkie doświadczenia i sytuacje poprzez które młodzi ludzie mogą się uczyć, zarówno zorganizowane celowo jak i spontaniczne.

Dlaczego? - cele edukacyjne, zgodne z zasadami ruchu skautowego.

Jak? - sposób, w jaki to jest robione, czyli **metoda skautowa**

(The Scout Method Review Process - materiały z APR Workshop on Revisiting the Scout Method, 12-15 August, Taiwan)

Rozwój metody skautowej

1908

Robert Baden Powell wyróżnił następujące składniki Metody Skautowej:

- a. Prawo i Przyrzeczenie
- b. Życie na otwartej przestrzeni
- c. Majsterka
- d. Rycerskość
- e. Ochrona przyrody
- f. Wytrzymałość i tolerancja
- g. Miłość do swojego kraju
- h. Umiejętność obserwacji
- i. Mundur, symbolika, dewiza, zawołanie, sprawności, odznaki
- j. System zastępowy
- k. Dbłość o zdrowie
- l. Rozwijanie wielu umiejętności: pływanie, gotowanie, obozowanie, pionierka, sygnalizacja, umiejętność życia na świeżym powietrzu, w zgodzie z fauną i florą.

1977

Konstytucja WOSM z 1977 roku opisuje Metodę Skautową jako system ciągłego samokształcenia poprzez:

- a. Prawo i Przyrzeczenie
- b. Uczenie przez działanie

harcerskie wychowanie

- c. Członkostwo w małych grupach
- d. Stale doskonalony i pobudzający do rozwoju program, składający się z różnych działań, odbywających się głównie na świeżym powietrzu, w kontakcie z naturą (zapis ten jest do dzisiaj zamieszczony w aktualnej konstytucji WOSM).

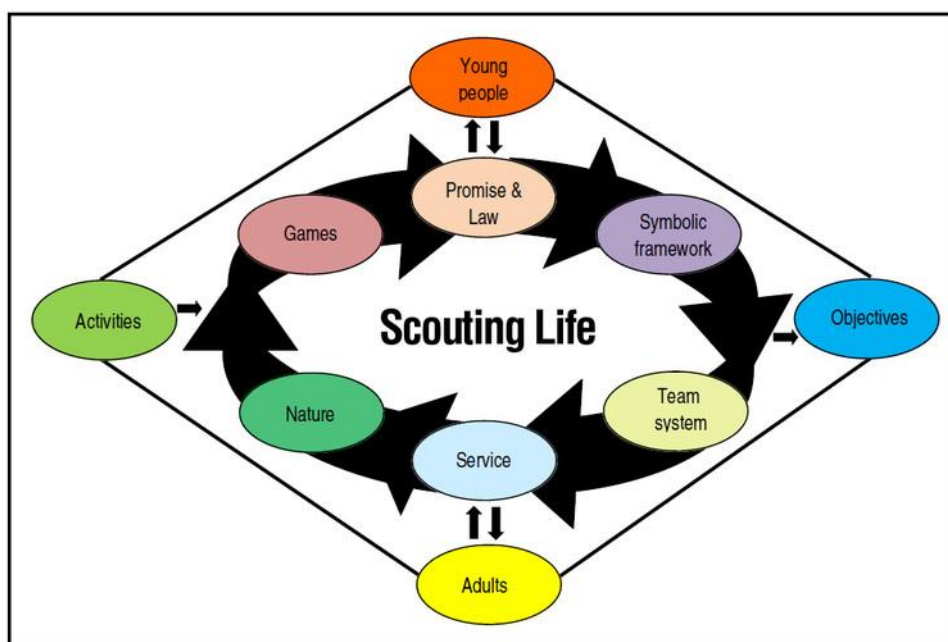
1998

Opracowanie WOSM pt. „The essential characteristics of scouting” z 1998 roku dodawało do metody skautowej następujące składniki:

- a. **Symbolika** - odnosi się do wszystkich elementów, które mają znaczenie w ruchu, np. nazwy grup metodycznych *CubScout*, *Scout*, *Rover*, mundur skautowy, odznaki, sprawności, piosenki, obrzędy, musztra, historie związane z ruchem. Wszystkie te elementy pomagają stworzyć nastrój i atmosferę, która pomaga przeżywać wartości niesione przez skauting i sprawia, że są bardziej przyswajalne dla młodych ludzi. Jest to o wiele bardziej skuteczny sposób przekazywania wartości od abstrakcyjnego, oderwanego od przeżywania i bazującego tylko na wykładzie, czy innych metodach podających.
- b. **Wsparcie i rozwój dorosłych** - Skauting oferuje również dorosłym możliwość rozwoju i ciągłego doskonalenia się oraz nabywania nowych kompetencji. Dorośli wolontariusze są filarem ruchu.

2002 - 2005 Obecne podejście do metody

Wszystkie elementy metody są współzależne i stanowią spójną całość - diagram zależności.

Metoda działa dobrze tylko wtedy, kiedy elementy, które ją tworzą są skoordynowane i harmonijne. Kiedy stosowanie metody jest fragmentaryczne, możemy spodziewać się słabych rezultatów. Należy zrozumieć połączenia i zależności pomiędzy poszczególnymi elementami, i wtedy każdy instruktor będzie je stosował w sposób naturalny.

1. Ludzie w interakcji.

Metoda zakłada wspólne relacje pomiędzy młodymi ludźmi a dorosłymi liderami. Na szczycie powyższego diagramu widzimy młodzież (young people) a na dole liderów - instruktorów (adults). Strzałki obrazują wzajemne relacje pomiędzy nimi. Oznacza to centralną rolę zainteresowań i potrzeb edukacyjnych młodzieży w metodzie skautowej. Na uwagę zasługuje użycie określenia **dorośli liderzy** (adult leaders) a nie **instruktorzy**, co oznacza szczególną rolę wzajemnych relacji i wpływów, a dorosły postrzegany jest jako przewodnik, mentor i partner, a nie tylko osoba przekazująca wiedzę i umiejętności. Umieszczenie dorosłych na dole diagramu symbolizuje ich rolę edukacyjną i wspierającą a nie hierarchiczną. Poprzez wzajemność relacji uczą się nie tylko młodzi skauci, lecz również dorośli liderzy.

2. Co chcemy osiągnąć?

Kolejna relacja to zależność pomiędzy **działaniami metodycznymi** (activities) a **celami edukacyjnymi** (objectives). Strzałki oznaczają, że w zastępach i drużynach każde działanie odbywa się poprzez odkrywanie, z nadrzędną rolą uczenia przez działanie. Młodzi ludzie są zachęceni do ustalania swoich własnych celów. Cele te są omawiane z każdym skautem z osobna oraz z innymi członkami zastępu i drużyny, a dorosły lider monitoruje postępy, które czynią podopieczni. Działania (activities) umożliwiają skautom osobiste doświadczanie, które krok po kroku umożliwiają im osiągnięcie celów, z pomocą i pośrednictwem przyjaciół z drużyny i dorosłych liderów.

3. W jaki sposób osiągamy cele?

W centrum powyższego diagramu widzimy pozostałe aspekty metody w zamkniętym kole.

- a. **Prawo Skautowe** (The Scout Law) - kod postępowania, który jest zrozumiały dla każdego młodego człowieka, oraz **Przyrzeczenie** (Promise) - zobowiązanie do życia zgodnie z Prawem.
- b. **Symbolika** (Symbolic framework) - przekazywanie treści edukacyjnych poprzez symbole i obrzędy.
- c. **System zastępowy** (The Patrol system) - mała grupa rówieśnicza, przekształcona we „wspólnotę edukacyjną”, w której każdy skaut pełni określoną rolę oraz bierze udział w podejmowaniu decyzji.
- d. **Służba dla innych** (Service) - przyzwyczajanie do dobrych uczynków i służby innym poprzez działania na rzecz najbardziej potrzebujących, które powinny przekształcić się w stałą gotowość do służby.
- e. **Przyroda** (Nature) - większość działań przeprowadzana jest na świeżym powietrzu, w kontakcie z przyrodą.
- f. **Uczenie przez zabawę** (Games) - jest atrakcyjne, wprowadza integrację w grupie, pomaga skautom w odkrywaniu własnych możliwości i wzbudza zainteresowania poprzez badanie, przygodę i odkrywanie.

4. Życie w grupie (Group life).

Stworzenie specyficznego i unikalnego środowiska, z charakterystyczną dla skautingu atmosferą jest efektem stosowania metody skautowej. Charakterystyczna atmosfera jest kombinacją następujących elementów:

- a. Bogatego doświadczenia życia w zastępach.
- b. Serdecznego i przyjaznego stosunku lidera do młodego człowieka.
- c. Atrakcyjnych działań.
- d. Wyzwań, tworzonych przez wyznaczanie sobie osobistych celów.
- e. Wartości wynikających z Prawa oraz specyficznych zasad rządzących życiem zastępu i drużyny.
- f. Zaangażowania wynikającego z Przyrzeczenia.
- g. Poczucia celowości i przynależności wynikającego z symboliki.
- h. Atrakcyjności przebywania na świeżym powietrzu i kontaktu z przyrodą.
- i. Radości z służenia innym.
- f. Demokratycznego podejmowania decyzji.
- g. Poczucia przynależności, które tworzy symbolika, obrzędy i wspólne działania.
- h. Gier, zabaw i piosenek.

Takie środowisko jest wynikiem pełnego stosowania metody skautowej.

Zmiany

Trafność i efektywność metody skautowej jest ciągle tematem dyskusji i rozważań w XXI wieku. Metoda ta jest postrzegana jako unikalne i efektywne narzędzie w wychowywaniu i kształceniu młodych ludzi. Jednakże powinna być ciągle weryfikowana i sprawdzana, aby mogła nadążać za trendami społecznymi oraz zdobyczami psychologii i pedagogiki. Skauting i jego metoda są ciągle postrzegane jako efektywne, co sprawia, że ruch ten jest zauważalny i wiarygodny nawet wśród ludzi niezwiązanych bezpośrednio ze skautingiem.

1. Do czego ma służyć rewizja metody skautowej?

- a. Aby przeanalizować strategie edukacyjne i wychowawcze skautingu i wykazać jak uzupełniają one edukację formalną.
- b. Przeanalizować, czy skauting czerpie z obowiązujących programów nauczania i wychowania i czy sam przyczynia się do ich wzbogacania poprzez swoje wartości.

Dr Le Bin Lian, podczas ceremonii otwarcia warsztatów dotyczących rewizji metody skautowej na Tajwanie (12-15 sierpnia 2016 r.), powiedział: „Obecnych 7 składników

metody skautowej zostało zdefiniowanych w latach 90, ponad 20 lat temu. Już najwyższy czas zrewidować metodę skautową i wprowadzić konieczne modyfikacje, aby pomóc młodym ludziom stawić czoła szybko zmieniającemu się światu. Dlatego właśnie te warsztaty są takie ważne.”

2. Strategia 2023

Konieczność zmian w metodzie widać na przykładzie priorytetów działania skautingu w ramach Strategii 2023. Poniższe priorytety strategiczne zostały uchwalone podczas 40 Światowej Konferencji Skautowej w Lublanie w 2014 roku.

A. Unowocześniać skauting poprzez:

a. zaangażowanie młodzieży - skauting powinien dawać młodym ludziom szansę na rozwijanie umiejętności i wiedzy, zachęcając ich i umożliwiając im odgrywanie aktywnej roli w ruchu skautowym i w swoich środowiskach i wspólnotach. Zaangażowanie, uznanie młodych za pełnoprawnych partnerów oraz wymiana międzypokoleniowa są kluczem do wprowadzenia ram wychowawczych dla młodych członków.

b. odpowiednie metody wychowawcze - program powinien zapewniać warunki do nieformalnej edukacji i wzmacniać zdolności i umiejętności młodych ludzi wobec wyzwań przyszłości. Skauting powinien przyciągać, szkolić i angażować instruktorów do realizacji programu ruchu skautowego.

B. Docierać do wszystkich:

a. Różnorodność i integracja - skauting powinien odzwierciedlać społeczeństwa, w których istnieje i przyjmować każdego indywidualnego człowieka, bez różnicowania ze względu na pochodzenie, status społeczny itp. Różnorodność nie powinna być widoczna tylko w osobach należących do ruchu skautowego, ale także w metodach i programach.

b. Wpływ na społeczności lokalne - każdy skaut powinien być zaangażowany w służbę społeczną i dzielić się swoim doświadczeniem, aby inspirować innych. Poprzez różnorodne działania i projekty skauci mają wpływ na swoje społeczności, wnoszą pozytywny wkład, wspierają je i stają się liderami pozytywnych zmian.

C. Wzmocnić status ruchu skautowego - Status skautingu powinien być wynikiem tego, co i dlaczego robimy oraz jakim wspólnym wartościom służymy. Jednakże działania powinny być odpowiednio przedstawiane i udostępniane opinii publicznej poprzez skuteczne metody komunikacji a także angażowanie się strategicznie użyteczne działania i partnerstwa. Skauting powinien być postrzegany jako wiodący i najbardziej znaczący ruch młodzieżowy na świecie.

D. Usprawnić zarządzanie WOSM - powinno być transparentne, odpowiedzialne, skuteczne, sprawne, wydajne i jasno powiązane z całościową strategią a także skupione na osiągnięciu celów zawartych w misji i strategii WOSM. Zadania i obszary odpowiedzialności na różnych szczeblach organizacji powinny być jasno zdefiniowane i zrozumiałe. Efektem tego będzie wysoki poziom synergii wewnątrz WOSM. Ruch powinien również wspierać wszystkie narodowe organizacje skautowe (NSO), a także czerpać z ich dorobku.

Rewizja metody skautowej jest odpowiedzią na strategię Ruchu. Unowocześniona metoda powinna być przystosowana do poziomu rozwoju społeczeństwa w 21 wieku, a także do Polityki Światowego Programu dla Młodych (World Scout Youth Programme Policy).

3. Wizja unowocześnionej metody skautowej:

Metoda skautowa jest zasadniczą częścią skautowego systemu edukacyjnego. Jest ona definiowana jako **ciągła, postępująca droga samorozwoju**. Jest przystosowana do wyzwań 21 wieku i odpowiada na **potrzeby młodych ludzi i społeczeństwa**. Jest oparta na wzajemnym wpływie kilku współzależnych ze sobą elementów, które działają jako **spójny system**, co tworzy unikalność skautingu.

Odpowiednie stosowanie metody skautowej polega na **doświadczeniu**, które jest zabawą i sprawia radość i podczas którego młody człowiek czuje się bezpieczny fizycznie i emocjonalnie. Metoda skautowa jest sposobem realizacji Programu dla Młodzieży (World Scout Youth Programme Policy) w Ruchu Skautowym.

Głównym rezultatem stosowania metody jako **całości** jest specyficzna atmosfera panująca w drużynach i zastępach, którą można nazwać **życiem grupowym skautów** (scout group life).

Koncepcja edukacji, zabawy i życia w grupie oddaje nam sposób myślenia o metodzie skautowej.

Metodę skautową ma tworzyć **10 elementów** podzielonych na 2 wzajemnie na siebie wpływające grupy:

a. **elementy obecne w każdym działaniu skautowym** - Prawo i Przyrzeczenie, uczenie przez działanie, rozwój osobisty, współzycie z naturą, symbolika, system zastępowy, partnerstwo pomiędzy młodymi ludźmi a dorosłymi.

b. **elementy, które są częścią Skautowego Programu dla Młodzieży** - wspólnoty lokalne i międzynarodowe, pola służby, świadomość różnic, samorozwój, życie w grupie, zabawa, wymagania XXI wieku - umiejętności życiowe potrzebne we współczesnym świecie.

4. Ważne pytania dotyczące metody zadane podczas Warsztatów dotyczących rewizji metody skautowej na Tajwanie (12-15 sierpnia 2016 r.):

1. Czy jesteś zadowolony z obecnej interpretacji metody skautowej?
2. Jaka to interpretacja?
3. Czego brakuje, lub co jest niewłaściwe w obecnej interpretacji metody?
4. Czy obecne elementy metody dają nam właściwe rozwiązania w XXI wieku?
5. Czy brakuje jakiegoś punktu, lub któryś jest zbędny albo niewłaściwy?
6. Czy jesteście zadowoleni z modyfikacji w metodzie?
7. Jakie są wasze pomysły dotyczące ulepszenia metody skautowej?

Proces rewizji metody skautowej trwa. Jesteśmy świadkami i uczestnikami tych zmian, które odbywają się również w Związku Harcerstwa Polskiego. Są one nieuniknione i obligatoryjne ponieważ wynikają z naszych zobowiązań członkowskich wobec WOSM i WAGGGS. ZHP, jako członek WOSM i WAGGGS posiada prawa, przywileje, lecz również warunki członkostwa. W Konstytucji WAGGGS, w punkcie 10.1.2.2. jako warunek członkostwa wymienione jest przystosowanie metody "narodowej organizacji skautowej" do metody WAGGGS. Również rezolucja powstała podczas Światowej Konferencji Skautingu w Lublanie w 2014 zaleca organizacjom skautowym, aby powzięły kroki do ujęcia postanowień Konferencji w swoich programach. Żąda też od Światowego Komitetu Skautowego, aby wspierał narodowe organizacje skautowe we wprowadzaniu tych zmian.

Dostosowanie metody skautowej do nowych wyzwań XXI wieku jest zadaniem dla ruchu skautowego na świecie i stanowi gwarancję przyszłych sukcesów wychowawczych i aktualności idei skautingu.

Źródła

Materiały z Warsztatów dotyczących rewizji metody skautowej na Tajwanie (12-15 sierpnia 2016 r.) udostępnione mi przez hm. Szymona Gackowskiego

Renewed Approach to Programme. Toolbox, Programme, Handouts. Geneva 2005

World Scout Youth Programme Policy, Slovenia 2014

WWW.inquiry.net

WWW.scout.org

Constitution of the World Organization of the Scout Movement

World Association of Girl Guides and Girl Scouts - Constitution and Bye-Laws

harcerskie wychowanie